

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	2MCdo/5/2015
Identifikačné číslo spisu:	8812213261
Dátum vydania rozhodnutia:	30.05.2016
Meno a priezvisko:	JUDr. Viera Petríková
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2016:8812213261.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Vieri Petríkovej a sudcov JUDr. Jozefa Kolcuna a JUDr. Márie Trubanovej, PhD., v právnej veci žalobcu EOS KSI Slovensko, s.r.o., so sídlom v Bratislave, Pajštúnska č. 5, zastúpeného advokátskou kanceláriou TOMÁŠ KUŠNÍR, s.r.o., so sídlom v Bratislave, Pajštúnska č. 5, proti žalovaným 1/ Q. a 2/ T., obom bývajúcim v X., za účasti vedľajšieho účastníka na strane žalovaných Združenia na ochranu občana spotrebiteľa HOOS, so sídlom v Prešove, Nám. legionárov 5, zastúpeného JUDr. Igorom Šafrankom, advokátom vo Svidníku, Sovietskych hrdinov 66, o zaplatenie 5 787,70 € s príslušenstvom, vedenej na Okresnom súde Vranov nad Topľou pod sp. zn. 10 C 8/2013, o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora Slovenskej republiky proti rozsudku Krajského súdu v Prešove z 20. marca 2014 sp. zn. 21 Co 150/2013 a rozsudku Okresného súdu Vranov nad Topľou z 5. júna 2013 č.k. 10 C 8/2013-68, takto

rozhodol:

Mimoriadne dovolanie z a m i e t a.

Žalovaným a vedľajšiemu účastníkovi na strane žalovaných nepriznáva náhradu trov konania o mimoriadnom dovolaní.

Odôvodnenie

Okresný súd Vranov nad Topľou rozsudkom z 5. júna 2013 č.k. 10 C 8/2013-68 zamietol žalobu, ktorou sa žalobca domáhal, aby žalovaným bola uložená povinnosť zaplatiť mu do 15 dní 5 787,70 € s príslušenstvom špecifikovaným v žalobe. V odôvodnení uviedol, že právna predchodkyňa žalobcu (GE Money, a.s.) a žalovaný 1/ uzatvorili 6. augusta 2008 zmluvu o úvere. Úver, ktorý bol poskytnutý vo výške 4 315,21 €, mal byť splácaný v mesačných splátkach po 92,48 €. Vzhľadom na neplnenie podmienok splácania úveru bola 13. augusta 2010 uzatvorená „Dohoda o splátkovom kalendári a uznaní záväzku“ (ďalej len „Dohoda“), v ktorej žalovaný 1/ a žalovaná 2/ uznali čo do právneho dôvodu a výšky záväzkov voči žalobcovi a vyhlásili, že majú vedomosť o premlčaní dlhu. Súd prvého stupňa považoval predmetnú zmluvu o úvere za spotrebiteľskú zmluvu a konštatoval, že k uznaniu dlhu žalovanými došlo v čase, keď dlh ešte nebol premlčaný - premlčacia doba začala v danom prípade plynúť 20. marca 2009 a pri všeobecnej premlčacej dobe (§ 101 Občianskeho zákonníka) uplynula 20. marca 2012. K uznaniu záväzku žalovanými došlo v písomnej forme, a to na takom žalobcom vopred pripravenom tlačive,

názov, formulácie a obsah ktorého môže bežného spotrebiteľa zmiasť do tej miery, že si ani neuvedomuje právne následky tohto úkonu. So zreteľom na všetky okolnosti, za ktorých došlo k uzavretiu Dohody, dospel súd prvého stupňa k záveru, že žalovaní neuznali dlh tak, ako to predpokladá § 558 Občianskeho zákonníka. V nadväznosti na to konštatoval, že vzhľadom na uplynutie premľacej doby 20. marca 2012 a podanie žaloby na súde 20. novembra 2012 treba prihliadnuť na účinne vznesenú námietku premľania a v dôsledku toho žalobu zamietnuť. O trovách konania rozhodol podľa § 142 ods. 1 O.s.p.

Na odvolanie žalobcu Krajský súd v Prešove rozsudkom z 20. marca 2014 sp. zn. 21 Co 150/2013 napadnutý rozsudok potvrdil ako vecne správny (§ 219 ods. 1 O.s.p.). Žalobcu zaviazal nahradiť vedľajšiemu účastníkovi náhradu trov odvolacieho konania v sume 250,36 € na účet JUDr. Igora Šafranka, advokáta v lehote 15 dní od právoplatnosti rozsudku. V odôvodnení uviedol, že dohoda o splátkach je nepochybne formulár, ktorý vopred pripravil veriteľ pre dlžníka obsahujúci viacero právnych vzťahov a to napr. jednostranné prejavy uznania záväzku, prehlásenie o vedomosti o premľaní dlhu a jeho o následkoch a dvojstranné právne úkony o dohode o splátkach a dohode o uzavretí rozhodcovskej doložky. Skrytým cieľom je dosiahnutie uznania záväzku a predĺženia premľacej doby na uplatnenie nároku žalobcu. Dospel ale k záveru, že Dohoda je neplatná, lebo sa prieči dobrým mravom (§ 3 ods. 1 a § 39 Občianskeho zákonníka). Pri uzatváraní dohody o splátkovom kalendári a uznaní dlhu došlo k nekalej obchodnej praktike, ktorá bola v rozpore s požiadavkou odbornej starostlivosti a ktorá podstatne narušuje alebo môže podstatne narušiť ekonomické správanie priemerného spotrebiteľa vo vzťahu k výrobku alebo k službe, ku ktorému sa dostane alebo ktorému je adresovaná. Umiestnenie textu o vedomosti premľaného dlhu nasvedčuje tomu, že zo strany žalobcu došlo k porušeniu odbornej starostlivosti vo vzťahu k spotrebiteľovi, ktorá predpokladá osobitnú schopnosť a starostlivosť, ktorú možno rozumne očakávať od dodávateľa pri konaní vo vzťahu k spotrebiteľovi zodpovedajúca čestnej obchodnej praxi alebo všeobecnej zásade dobrej viery uplatňovanej v jeho oblasti činnosti. Z tohto hľadiska je preto aj správny záver o tom, že dohoda o uzavretí splátkového kalendára o uznaní záväzku ako nekalá obchodná praktika je neplatná, a preto bola dôvodne uplatnená námietka premľania. O trovách odvolacieho konania rozhodol odvolací súd podľa § 224 ods. 1 O.s.p. v spojení s § 142 ods. 1 O.s.p.

Generálny prokurátor Slovenskej republiky (ďalej len „generálny prokurátor“) na základe podnetu žalobcu napadol rozsudky prvostupňového a odvolacieho súdu mimoriadnym dovolaním, v ktorom navrhol tieto rozhodnutia zrušiť a vec vrátiť súdu prvého stupňa na ďalšie konanie. Súdom vytkol, že nesprávne posúdili charakter právneho vzťahu založeného zmluvou o úvere. Prehľadli, že zmluva o úvere je absolútny obchodný záväzkový vzťah na ktorý treba aplikovať ustanovenia Obchodného zákonníka bez ohľadu na to, kto sú účastníci tohto právneho vzťahu. Namietal, že konajúce súdy vec nesprávne právne posúdili, pretože na určenie dĺžky premľacej doby neaplikovali ustanovenie § 397 ObchZ, podľa ktorého je premľacia doba štvorročná. Namiesto toho nesprávne aplikovali príslušné ustanovenie Občianskeho zákonníka o trojročnej dĺžke premľacej doby. Podľa právnej úpravy účinnej pred 1. aprílom 2015, zo žiadneho zákonného ustanovenia nevyplývalo, že ustanovenia Občianskeho zákonníka (s výnimkou ustanovení o spotrebiteľských zmluvách - § 52m a nasl. OZ) sa majú prednostne použiť na spotrebiteľské právne vzťahy aj v prípadoch, kedy § 261 ObchZ vyžaduje aplikáciu Obchodného zákonníka. Na tomto závere nič nemení skutočnosť, že použitie právnej normy Občianskeho zákonníka by bolo pre spotrebiteľa výhodnejšie. Ďalej generálny prokurátor namietal nesprávne právne posúdenie súdmi nižšieho stupňa aj vo vzťahu k otázke platnosti uznania dlhu žalovanými. Zastáva názor, že uznanie nepremľaného dlhu so súčasným uzavretím dohody o plnení v splátkach nemôže byť považované za nekalú podmienku v spotrebiteľskej zmluve.

Žalovaní ani vedľajší účastník na strane žalovaných sa k mimoriadnemu dovolaniu písomne nevyjadrili.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd rozhodujúci o mimoriadnom dovolaní (§ 10a ods. 3 O.s.p.) bez nariadenia pojednávania (§ 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 243a ods. 1 O.s.p.) preskúmal napadnuté rozhodnutia v rozsahu podľa § 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 242 ods. 1 O.s.p. a dospel k záveru, že mimoriadne dovolanie treba zamietnuť.

V prvom rade treba uviesť, že mimoriadne dovolanie voči právoplatnému súdному rozhodnutiu možno považovať za prípustné.

Dovolací súd sa pri hodnotení tejto zásadnej otázky opiera o nasledujúce právne úvahy.

Posudzovanie prípustnosti mimoriadneho dovolania generálneho prokurátora Slovenskej republiky už dlhší čas významne rezonuje v súdnej judikatúre aj v právnej vede a je spojená s odchylnými právnymi názormi. V praxi Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sa spravidla tento mimoriadny opravný prostriedok rešpektoval ako účinný prostriedok nápravy tých pochybení, ktoré zákonodarcia taxatívnym spôsobom pomenoval v ustanovení § 243e Občianskeho súdneho poriadku. Podmienky pre jeho uplatnenie určovali i zjednocujúce stanovisko Najvyššieho súdu Slovenskej republiky uverejnené v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov SR pod č. Rc 36/2008. Tento procesný inštitút akceptoval aj Ústavný súd Slovenskej republiky. Ako príklad možno uviesť jeho nález sp. zn. I. ÚS 118/2013 z 22. januára 2014, ktorým bolo vyslovené porušenie práva sťažovateľky uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3 M Cdo 2/2011 o zamietnutí mimoriadneho dovolania generálneho prokurátora Slovenskej republiky.

Navyše inštitút mimoriadneho dovolania má mať naďalej svoje nenahraditeľné miesto v civilnom konaní, keďže oba schválené vládne návrhy zákonov - Civilný sporový poriadok (viď ustanovenie § 458 ods. 1, ods. 2) ako aj Civilný nesporný poriadok (viď ustanovenie § 78 ods. 1, ods. 2) ho znovu upravujú. Z dôvodovej správy týchto nových kódexov vyplýva, že jeho legislatívna modifikácia vychádza zo štrasburskej judikatúry.

Ani Európsky súd pre ľudské práva vo svojich rozhodnutiach z 9. júna 2015 vo veciach DRAFT-OVA, a.s. v. Slovenská republika (sťažnosť č. 72493/10), PSMA, spol. s r.o. v. Slovenská republika (sťažnosť č. 42533/11) a COMPCAR, s.r.o. (sťažnosť č. 25132/13) expressis verbis nevyklúčil možnosť kasácie právoplatného súdneho rozhodnutia v mimoriadnom opravnom konaní.

Podľa všeobecných zásad (napr. bod 77 rozsudku vo veci DRAFT-OVA, a.s. v. Slovenská republika), ktoré tento medzinárodný súd zosumarizoval, platí, že „jedným zo základných aspektov právnych princípov je princíp právnej istoty, ktorý okrem iného požaduje, aby sa právoplatné a definitívne rozhodnutia súdov nespochybňovali. Tento princíp neumožňuje žiadnej zo strán pokúšať sa o obnovenie konania len preto, aby dosiahla opätovné konanie pred súdom a iné rozhodnutie. Samotná možnosť existencie dvoch názorov na vec nie je dôvodom pre opätovné konanie. Odklonenie od tejto zásady je odôvodnené, len ak existujú okolnosti zásadného a závažného charakteru. Právomoc súdov vyššej inštancie rušiť alebo meniť právoplatné a vykonateľné súdne rozhodnutie by sa mala realizovať s cieľom nápravy zásadných pochybení. Táto právomoc sa musí uplatňovať tak, aby udržiavala v maximálnej možnej miere spravodlivú rovnováhu medzi záujmami jednotlivca a nutnosťou zabezpečovať účinnosť justičného systému. Medzi dôležité okolnosti, ktoré v tejto súvislosti treba brať do úvahy, patrí najmä účinok obnoveného konania a nasledujúceho konania na situáciu sťažovateľa a otázky, či k obnoveniu konania došlo na žiadosť samotného sťažovateľa; dôvody, na základe ktorých vnútroštátne orgány zvrátili rozsudok v prípade sťažovateľa; súlad daného konania s procesnými požiadavkami vnútroštátneho práva; existencia a fungovanie procesných záruk v rámci vnútroštátneho právneho systému, ktoré majú predchádzať zneužívaniu konania vnútroštátnymi orgánmi; a ďalšie okolnosti prípadu. Okrem toho musí preskúmanie obsahovať všetky procesné záruky čl. 6 ods. 1 a musí zaručovať celkovú spravodlivosť konania. súd pri používaní pojmu „zásadné pochybenie“ v mnohých prípadoch zdôrazňoval, že samotné konštatovanie, že vyšetrovanie v sťažovateľom prípade bolo „neúplné a zaujaté“, alebo viedlo k „chybnému“ oslobodeniu spod obžaloby, nemôže samo osebe - za neprítomnosti súdnych pochybení alebo závažného porušenia súdneho konania, zneužitia právomoci, zjavných chýb pri uplatňovaní hmotného práva alebo iných závažných dôvodov vyplývajúcich zo záujmov justície - indikovať prítomnosť zásadného defektu v predchádzajúcich konaniach...“.

Európsky súd pre ľudské práva teda uplatňovaním vymenovaných princípov vždy v každej

posudzovanej veci osobitne skúma, či existujú okolnosti podstatného a závažného charakteru, ktoré by odôvodňovali odklon od zásady, že ak súdy právoplatne rozhodli, ich rozhodnutie by nemalo byť spochybňované (napr. bod 81 vyššie citovaného rozsudku ESĽP).

Možno uzavrieť, že podľa štrasburskej judikatúry zrušenie právoplatného rozhodnutia v mimoriadnom opravnom konaní prichádza do úvahy, avšak iba za účelom nápravy fundamentálnych nedostatkov vo výkone spravodlivosti. Nadriadené súdy smú tak využívať svoju prieskumnú právomoc len k oprave skutkových a právnych omylov a justičných omylov, nie k novému prejednaní veci.

Skutočnosť, či existujú podstatné a presvedčivé argumenty, ktoré by odôvodňovali zásah do právnej istoty účastníka konania prostredníctvom mimoriadneho dovolania generálneho prokurátora Slovenskej republiky, je tak vždy nevyhnutným atribútom individuálneho posúdenia každého prípadu.

Dovolaciemu súdu je známy aj obsah uznesenia Ústavného súdu Slovenskej republiky č.k. PLz. ÚS 3/2015-22 z 18. marca 2015, ktorým, dodržiavajúc zásadu jednotnosti súdneho rozhodnutia, zjednotil rozdielne právne názory svojich senátov na povinnosť účastníka konania využiť všetky zákonom dovolené a efektívne prostriedky pred samotným podaním podnetu generálnemu prokurátorovi Slovenskej republiky na podanie mimoriadneho dovolania.

Dovolaciemu súdu je rovnako známy aj obsah spoločného stanoviska občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a obchodnoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 20. októbra 2015, ktoré bolo prijaté v nasledujúcom znení: Procesná prípustnosť mimoriadneho dovolania podaného na podnet účastníka je v občianskom súdnom konaní podmienená tým, že tento účastník najprv sám neúspešne využil možnosť podať všetky zákonom dovolené riadne a mimoriadne opravné prostriedky, ktoré boli potenciálne spôsobilé privodiť pre neho priaznivejšie rozhodnutie. Pokiaľ túto možnosť nevyužil, mimoriadne dovolanie treba odmietnuť.

Najvyšší súd Slovenskej republiky je uznesením Ústavného súdu Slovenskej republiky viazaný. Napriek tomu, že nejde o formálnu záväznosť (v súlade s ustanovením § 6 zákona č. 38/1993 Z.z. o organizácii Ústavného súdu SR a o konaní pred ním sú uznesením jeho pléna výlučne viazané všetky tu pôsobiace senáty), ide o faktickú záväznosť, čiže o tzv. „precedens de facto“.

Kardinálnu otázku spojenú s aplikáciou vyššie citovaného uznesenia pléna Ústavného súdu a spoločného stanoviska občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a obchodnoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky však predstavujú ich intertemporálne dopady na aktuálnu rozhodovaciu činnosť najvyššieho súdu. Generálny prokurátor Slovenskej republiky postupujúc podľa zjednocujúceho stanoviska Najvyššieho súdu č. 36/2008 podal do doby konfirmácie názoru Ústavného a Najvyššieho súdu Slovenskej republiky viacero mimoriadnych dovolaní bez akýchkoľvek obmedzujúcich podmienok.

Ústavný súd Slovenskej republiky vo svojom náleze zo 6. februára 2008 sp. zn. PL. ÚS 10/04 konštatoval, že sa hlási k modernej európskej konštitucionalistike, ku ktorej patrí ochrana legitímneho očakávania (*legitimate expectation*, *der Vertrauensschutz*). Už z pomenovania legitímne očakávanie vyplýva, že účelom tohto princípu je ochrana súkromných osôb pred nepredvídateľným mocenským zásahom do ich právnej situácie, na vyústenie ktorej do určitého výsledku sa spoliehali. Legitímne očakávanie je užšou kategóriou ako právna istota. Štát, aj keď nekoná retroaktívne alebo nezasiahne do nadobudnutých práv, môže vertikálnym mocenským zásahom, napríklad náhlou zmenou pravidiel, na ktoré sa súkromné osoby spoliehali a ktoré spravidla súvisia s ľudským právom, porušiť legitímne očakávanie ako princíp právneho štátu.

V ústavnom poriadku Slovenskej republiky platí zásada, podľa ktorej ten, kto konal, resp. postupoval na základe dôvery v platný a účinný právny predpis (jeho noriem), nemôže byť vo svojej dôvere k nemu sklamaný spätným pôsobením právneho predpisu alebo niektorého jeho ustanovenia (PL. ÚS 36/95).

Vo všeobecnosti by malo platiť, že zjednocujúce stanovisko pôsobí nielen do budúcnosti, ako je to pri zrušení protiústavných právnych predpisoch, ale nový právny názor je aplikovateľný na všetky pred súdmi prebiehajúce konania (primerane § 154 ods. 1 O.s.p.). Dovolací súd skúmal, či táto premisa platí bezvýhradne aj na vzniknutú procesnú situáciu, t.j. na rozhodovanie o mimoriadnych dovolaniach generálneho prokurátora podaných do nastúpenia faktických účinkov zjednocujúceho stanoviska Ústavného a Najvyššieho súdu Slovenskej republiky.

V tejto súvislosti treba v prvom rade zdôrazniť, že materiálny právny štát stojí mimo iného na dôvere občanov v právo a právny poriadok. Podmienkou takejto dôvery je stabilita právneho poriadku a dostatočná miera právnej istoty občanov. Stabilita právneho poriadku a právna istota je ovplyvňovaná nielen legislatívnou činnosťou štátu (tvorbou práva), ale tiež činnosťou štátnych orgánov aplikujúcich právo. Nemožno opomenúť, že k nej patrí aj súdna judikatúra. Práve ochrana oprávnenej dôvery občanov v právo, ktoré tu predstavoval ustálený výklad právnej normy vo forme stanoviska Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, by mala byť pre podané mimoriadne dovolania pred novým právnym záverom Ústavného a Najvyššieho súdu Slovenskej republiky prioritná. Možno mať tak za to, že sú tu dané špecifiká výnimočnej situácie, ktorá je založená intenzívnejším záujmom na ochrane legitímnych očakávaní adresátov na riadnom prejednaní mimoriadneho opravného prostriedku. Generálny prokurátor Slovenskej republiky, ktorý podal mimoriadne dovolanie na podnet účastníka konania, využil svoje procesné oprávnenie v súlade s dlhoročne zaužívanou právnou praxou sledujúcou ochranu práv účastníka konania. Ak teda generálny prokurátor Slovenskej republiky už podal mimoriadne dovolanie, ide o využitie jeho práv v takej intenzite, že jeho prípadné odmietnutie len s poukazom na prelom rozhodovacej činnosti najvyššieho súdu vyvolaný zjednocujúcim názorom Ústavného a Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, by znamenal prílišnú tvrdosť retrospektívy nového právneho názoru. Ani od generálneho prokurátora Slovenskej republiky, ako prostredníka jedného z účastníkov konania na mimoriadne opravné konanie, nemožno očakávať, aby v prípade reálneho využitia svojho mimoriadneho oprávnenia v „tolerantnom právnom prostredí“, mohol odhadovať budúci názorový vývoj Ústavného a Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v otázke výkladu jeho zákonných predpokladov.

Odmietnutie podaného mimoriadneho dovolania generálneho prokurátora Slovenskej republiky len s poukazom na reštrikcie dané uznesením pléna Ústavného súdu Slovenskej republiky a spoločným stanoviskom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky by podľa dovolacieho súdu znamenalo neprimerane tvrdý zásah do práv účastníka konania, ktorý neuplatnil včas riadny, resp. tu iný mimoriadny opravný prostriedok, lebo spoliehajúc sa na bežnú súdnu prax priamo inicioval u generálneho prokurátora podanie mimoriadneho dovolania.

Dovolací súd tak v intenciách vyššie uvedeného a podľa kritérií poskytnutých štrasburskou judikatúrou skúmal, či je prítomné v konaní okresného, resp. krajského súdu, také pochybenie, ktoré možno označiť za elementárne porušenie základných práv a slobôd. Ústavný súd Slovenskej republiky považuje zaň napríklad také prípady nesprávnej aplikácie jednoduchého práva, ktoré sú späté s konkurenciou jednotlivých noriem, príp. s konkurenciou rôznych interpretačných alternatív, v ktorých sa odráža kolízia ústavných princípov.

Napriek tomu, že účastník konania nevyužil možnosť podania dovolania, ako to vyžaduje stanovisko Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 20. októbra 2015 publikované v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod Rc 94/2015, Najvyšší súd pristúpil k vecnému preskúmaniu mimoriadneho dovolania generálneho prokurátora. Viedli ho k tomu dôvody, pre ktoré bol mimoriadny opravný prostriedok podaný. Generálny prokurátor sa totiž nedomáhal kasácie napadnutého rozhodnutia z dôvodov tzv. zmätočnosti uvedených v ustanovení § 237 ods. 1 O.s.p., kedy má samotný účastník konania k dispozícii úspešné podanie dovolania a to aj v prípadoch, keď je podanie tohto mimoriadneho opravného prostriedku procesne neprípustné. V danom prípade bolo predmetom mimoriadneho dovolania generálneho prokurátora však nesprávne právne posúdenie veci podľa § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p. Na takejto právnej argumentácii nemohlo byť účinne založené dovolanie účastníka konania, keďže dovolanie z týchto dôvodov nie je prípustné. Za takejto procesnej situácie by bolo nekorektné vyžadovať od účastníka konania formálne uplatnenie dovolania pre neprítomné tzv. dôvody zmätočnosti, čiže vopred odsúdeného na neúspešnosť. V opačnom prípade by sa mimoriadne opravné

konanie stalo rýdzo formalistickým, pretože mimoriadnemu dovolaniu generálneho prokurátora by muselo vždy procesne predchádzať konanie o dovolaní.

Pred touto právnou analýzou je nevyhnutné uviesť, že dovolací súd je viazaný nielen rozsahom mimoriadneho dovolania, ale aj dôvodmi uplatnenými v mimoriadnom dovolaní. Obligatórne (§ 243i ods. 2 v spojení s § 242 ods. 1 O.s.p.) sa zaoberá procesnými vadami uvedenými § 237 ods. 1 O.s.p. a tzv. inými vadami konania, pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci.

Podľa § 243f ods. 1 O.s.p. mimoriadnym dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutie súdu za podmienok uvedených v § 243e O.s.p., ak a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237, b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci.

Na výskyt procesných väd konania vymenovaných v § 237 O.s.p. a tiež tzv. iných väd konania majúcich za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 241 ods. 2 O.s.p.) prihliada najvyšší súd nielen v konaní o dovolaní (viď § 242 ods. 1 O.s.p.), ale aj v konaní o mimoriadnom dovolaní (viď § 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 242 ods. 1 O.s.p.) bez zreteľa na to, či boli alebo neboli v tomto mimoriadnom opravnom prostriedku uplatnené. Procesné vady konania v zmysle § 243f ods. 1 písm. a/ a b/ O.s.p. neboli v mimoriadnom dovolaní uplatnené a v konaní o tomto opravnom prostriedku ani nevysli najavo.

Generálny prokurátor namieta, že napadnuté rozhodnutia spočívajú na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 243f ods. 1 písm. c/ O.s.p.). Nesprávnym právnym posúdením veci je omyl súdu pri aplikácii práva na zistený skutkový stav. O nesprávnu aplikáciu právnych predpisov ide vtedy, ak súd nepoužil správny právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho však interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

Z napadnutých rozhodnutí vyplýva názor súdov, podľa ktorého „spotrebiteľský charakter“ zmluvy o úvere predurčuje aplikáciu ustanovení Občianskeho zákonníka nielen na ochranu spotrebiteľa pred neprijateľnými zmluvnými podmienkami, ale aj na posúdenie premlčania práv z právneho vzťahu založeného touto zmluvou (i keď podľa Obchodného zákonníka ide o absolútny obchod). Generálny prokurátor zastáva opačný názor a zdôrazňuje, že predmetom posúdenia v rámci ochrany spotrebiteľa sú zmluvné podmienky, a nie režim právneho vzťahu. Vychádzajúc z charakteru zmluvy o úvere uzatvorenej podľa § 497 až § 507 Obchodného zákonníka generálny prokurátor konštatuje, že napriek „spotrebiteľskému charakteru“ úverovou zmluvou založeného vzťahu treba premlčanie práva posudzovať podľa Obchodného zákonníka.

V súvislosti s posudzovaním, či námietka premlčania bola v preskúmvanej veci vznesená účinne, vychádzal súd prvého stupňa z názoru, že Dohoda je absolútne neplatná (a preto nemala žiadne právne účinky). Odvolací súd dospel k rovnakému názoru, pričom doplnil dôvody, so zreteľom na ktoré mal tiež za to, že Dohoda je neplatná [sčasti vzhľadom na máťuce formulácie v nej obsiahnuté, ale predovšetkým pre rozpor s dobrými mravmi (§ 3 ods. 1 a § 39 Občianskeho zákonníka)]. V mimoriadnom dovolaní generálny prokurátor konštatoval, že uznanie nepremľčaného dlhu so súčasným uzavretím dohody o plnení v splátkach nemôže byť považované za nekalú podmienku v spotrebiteľskej zmluve.

Vzhľadom na viazanosť najvyššieho súdu dôvodmi mimoriadneho dovolania bolo potrebné vziať na zreteľ, že podané mimoriadne dovolanie konštatuje (len), že Dohoda mala všetky predpísané náležitosti, nespochybňuje však správnosť právneho záveru, podľa ktorého je Dohoda neplatná vzhľadom na jej rozpor s dobrými mravmi (§ 3 ods. 1 a § 39 Občianskeho zákonníka). Vo všeobecnosti pritom ale platí, že aj taký právny úkon, ktorý má všetky zákonom vyžadované náležitosti, môže byť neplatný vtedy, keď sa prieči dobrým mravom. Keďže správnosť právneho záveru o tomto dôvode neplatnosti Dohody (t.j. o jej rozpore s dobrými mravmi) nebola v mimoriadnom dovolaní spochybnená, najvyšší súd sa touto otázkou nezaoberal.

Preskúmaním napadnutých rozhodnutí dospel najvyšší súd k záveru, že ich zrušením by sa nedosiahol účel mimoriadneho dovolania. Pri zaujímaní tohto záveru vychádzal najvyšší súd z nasledovného:

Podľa § 261 ods. 3 písm. d/ Obchodného zákonníka touto časťou zákona sa spravujú bez ohľadu na povahu účastníkov záväzkové vzťahy zo zmluvy o predaji podniku alebo jeho častí (§ 476), zmluvy o úvere (§ 497), zmluvy o kontrolnej činnosti (§ 591), zasielateľskej zmluvy (§ 601), zmluvy o prevádzke dopravného prostriedku (§ 638), zmluvy o tichom spoločenstve (§ 673), zmluvy o otvorení akreditívu (§ 682), zmluvy o inkase (§ 692), zmluvy o bankovom uložení veci (§ 700), zmluvy o bežnom účte (§ 708) a zmluvy o vkladovom účte (§ 716).

Podľa § 387 ods. 1 Obchodného zákonníka právo sa premlčí uplynutím premlčacej doby ustanovenej zákonom.

Podľa § 397 ods. 1 Obchodného zákonníka ak zákon neustanovuje pre jednotlivé práva inak, je premlčacia doba štyri roky.

Podľa § 100 ods. 1 Občianskeho zákonníka sa právo premlčí, ak sa nevykonalo v dobe v tomto zákone ustanovenej (§ 101 až 110). Na premlčanie súd prihliadne len na námietku dlžníka. Ak sa dlžník premlčania dovoľá, nemožno premlčané právo veriteľovi priznať.

Podľa § 101 Občianskeho zákonníka pokiaľ nie je v ďalších ustanoveniach uvedené inak, premlčacia doba je trojročná a plynie odo dňa, keď sa právo mohlo vykonať po prvý raz.

Podľa ustanovenia § 5b zákona č. 250/2007 Z.z. o ochrane spotrebiteľa (ktoré nadobudlo účinnosť 1. mája 2014) orgán rozhodujúci o nárokoch zo spotrebiteľskej zmluvy prihliada aj bez návrhu na nemožnosť uplatnenia práva, na oslabenie nároku predávajúceho voči spotrebiteľovi, vrátane jeho premlčania alebo na inú zákonnú prekážku alebo zákonný dôvod, ktoré bránia uplatniť alebo priznať plnenie predávajúceho voči spotrebiteľovi, aj keď by inak bolo potrebné, aby sa spotrebiteľ týchto skutočností dovoľával.

Podľa § 52 ods. 2 Občianskeho zákonníka (v znení účinnom od 1. mája 2014) ustanovenia o spotrebiteľských zmluvách, ako aj všetky iné ustanovenia upravujúce právne vzťahy, ktorých účastníkom je spotrebiteľ, použijú sa vždy, ak je to na prospech zmluvnej strany, ktorá je spotrebiteľom. Odlišné zmluvné dojednania alebo dohody, ktorých obsahom alebo účelom je obchádzanie tohto ustanovenia, sú neplatné. Na všetky právne vzťahy, ktorých účastníkom je spotrebiteľ, sa vždy prednostne použijú ustanovenia Občianskeho zákonníka, aj keď by sa inak mali použiť normy obchodného práva.

V nadväznosti na citáciu vyššie uvedených ustanovení najvyšší súd poukazuje na základný zmysel a účel dovolania a mimoriadneho dovolania, ktorým je dosiahnuť preskúmanie právoplatného rozhodnutia vtedy, keď to zákon umožňuje, a v prípade, že v procese jeho preskúmania sa zistia zákonom stanovené dôvody pre zrušenie napadnutého rozhodnutia, dosiahnuť tiež zrušenie rozhodnutia, proti ktorému bol podaný tento mimoriadny opravný prostriedok (§ 243b ods. 2 O.s.p., resp. § 243b ods. 2 O.s.p. v spojení s § 243i ods. 2 O.s.p.).

Zrušenie rozhodnutia napadnutého dovolaním alebo mimoriadnym dovolaním nesmie byť však nikdy samoučelné a vždy musí viesť k vytvoreniu stavu, v ktorom bude možné odstrániť nesprávnosť procesného alebo hmotnoprávneho charakteru, ktorá bola dôvodom pre kasačné rozhodnutie najvyššieho súdu a nahradiť zrušené (nesprávne, nezákonné) rozhodnutie novým, zodpovedajúcim zákonu. Pokiaľ je však už pri preskúmaní napadnutého rozhodnutia zrejmé, že (napríklad v dôsledku zmeny v právnom poriadku, ku ktorej medzičasom došlo) bude súd, ktorému sa vec po zrušení jeho rozhodnutia má vrátiť na ďalšie konanie, musieť rozhodnúť rovnako ako v zrušovanom rozhodnutí, lebo iné rozhodnutie mu platný právny stav ani neumožní (t.j. ak súd po vrátení veci nebude môcť postupovať alebo rozhodnúť inak, ako pred zrušením jeho rozhodnutia), nemá kasačné rozhodnutie

najvyššieho súdu opodstatnenie.

V preskúvanom prípade je - aj bez vyriešenia otázky, či je opodstatnená námietka generálneho prokurátora o tom, že premlčanie práva malo byť posudzované podľa ustanovení Obchodného (a nie Občianskeho) zákonníka - zrejmé, že ak by najvyšší súd zrušil mimoriadnym dovolaním napadnuté rozsudky a vec vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie, musel by prvostupňový súd vziať na zreteľ § 5b zákona č. 250/2007 Z.z. o ochrane spotrebiteľa, pričom by ako „orgán rozhodujúci o nárokoch zo spotrebiteľskej zmluvy“ bol povinný prihliadnúť na zákonný dôvod, ktorý bráni priznať plnenie požadované žalobou. Mal by tiež zohľadniť § 52 ods. 2 vetu tretiu Občianskeho zákonníka, podľa ktorého všetky právne vzťahy, ktorých účastníkom je spotrebiteľ, sa vždy prednostne použijú ustanovenia Občianskeho zákonníka, aj keď by sa inak mali použiť normy obchodného práva. Obe tieto ustanovenia nadobudli účinnosť 1. mája 2014 a právne predpisy, ktorých súčasťou sú, nemajú prechodné ustanovenia. To znamená, že od ich účinnosti sa vzťahujú aj na právne vzťahy založené pred týmto dňom.

Z vyššie citovaných ustanovení vyplýva, že v prípade zrušenia rozsudkov napadnutých mimoriadnym dovolaním by súd prvého stupňa (opäť) posudzoval plynutie premlčacej doby podľa ustanovení Občianskeho zákonníka, v dôsledku čoho by rozhodol tak, ako v rozsudku, ktoré generálny prokurátor navrhuje zrušiť.

K ďalším dôvodom mimoriadneho dovolania najvyšší súd uvádza, že:

Podľa § 558 OZ ak niekto uzná písomne, že zaplatí svoj dlh určený čo do dôvodu aj výšky, predpokladá sa, že dlh v čase uznania trval. Pri premlčanom dlhu má také uznanie tento právny následok, len ak ten, kto dlh uznal, vedel o jeho premlčaní.

Preskúmaním veci dovolací súd zistil, že Dohoda bola so žalovanými uzavretá formou formuláru, ktorý vopred pripravil veriteľ pre dlžníka. Predmetný formulár obsahuje viacero právnych vzťahov ako napr. jednostranné prejavy uznania záväzku, prehlásenie o vedomosti o premlčaní dlhu a jeho následkoch a dvojstranné právne úkony o dohode o splátkach a dohode o uzavretí rozhodcovskej doložky. Dovolací súd sa plne stotožňuje so záverom odvolacieho súdu, že skrytým cieľom tejto dohody bolo dosiahnutie uznania záväzku a tým aj predĺženia premlčacej doby na uplatnenie nároku žalobcu na 10 rokov odo dňa, keď k uznaniu došlo. Zámer dosiahnuť uznanie záväzku a predĺženie premlčacej doby na uplatnenie nároku žalobcu aj dovolací súd hodnotí ako nekalú obchodnú praktiku, pretože boli naplnené zákonné znaky tohto inštitútu, a to tak nedostatok odbornej starostlivosti na strane dodávateľa, ako aj potenciálne riziko, že takéto konanie naruší správanie spotrebiteľa. Dovolací súd sa teda stotožňuje so záverom odvolacieho súdu, že uznanie záväzku ako právny úkon je za uvedených okolností v rozpore s dobrými mravmi a preto absolútne neplatné (§ 39 OZ).

Z týchto dôvodov najvyšší súd mimoriadne dovolanie zamietol (§ 243i O.s.p. v spojení s § 243b ods. 1 O.s.p.).

Generálnemu prokurátorovi v konaní o mimoriadnom dovolaní nemôže byť uložená povinnosť nahradiť trovy konania. Povinnosť nahradiť trovy konania v konaní o mimoriadnom dovolaní má ten, kto podal podnet na podanie mimoriadneho dovolania (viď § 148a ods. 1 a 2 O.s.p.). V danom prípade dal podnet na mimoriadne dovolanie žalobca. Žalovaní ani vedľajší účastník na strane žalovaných nepodali návrh na priznanie náhrady trov konania o mimoriadnom dovolaní; najvyšší súd im vzhľadom na to nepriznal náhradu trov konania o mimoriadnom dovolaní (§ 243i ods. 2 O.s.p. a § 151 ods. 1 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.